

Kvinnerepresentasjon = større arbeidsbelastning?

Presentasjon på Forskerforbundets landsmøte 14. oktober 2008

Seniorforsker Taran Thune, NIFU STEP

Prosjektets formål

- I følge lov om likestilling skal begge kjønn være representert i offentlige styrer og råd og i følge universitetsloven skal begge kjønn være representert i ansettelses- og bedømmelseskomiteer ved universitet og høyskoler
- En utbredt oppfatning om at dette kravet fører til en større arbeidsbelastning for kvinnelige ansatte enn for mannlige, ettersom det er færre kvinner i akademiske toppstillinger
- Prosjektets hovedmål er å undersøke empirisk i hvilken grad dette stemmer
- Studien skal bidra til en bedre informert debatt om hvorvidt kvinnelige vitenskapelige ansatte trenger noen form for kompensasjon eller avlastning, *hvis* det er slik at de har en større arbeidsbelastning av denne typen oppgaver enn menn.

Datakilder

1. Analyse av datasett om vitenskapelige ansattes arbeid (Universitetsundersøkelsen 2001)
2. Kartlegging av kjønns sammensetningen i doktorgradskomiteer og sakkyndige komiteer ved ansettelse til faste vitenskapelige stillinger ved fire fakulteter og en høyskoleavdeling i årene 1998, 2002 og 2006
3. Intervjuer med 20 vitenskapelige ansatte ved de samme fakultet/avdelinger, både menn og kvinner

Bruk av tid på vurdering av doktoravhandlinger

- Tabellen viser andelene kvinnelige og mannlige professorer og førsteamanuenser som hadde sittet i bedømmelseskomiteer for vurdering av doktoravhandlinger i 2000.
- Tallene i parentes viser gjennomsnittlig antall timer brukt på disse vervene i 2000.
- Totalt oppgir en større andel menn enn kvinner å ha brukt tid på dette, men det er forskjeller mellom faggruppene.
- Uavhengig av fagområde oppgir kvinner å bruke mer tid på slike verv enn sine mannlige kollegaer.

	Alle	HF	SV	Mat-Nat	Medisin
Kvinner	35 (12,1)	27 (14,2)	37 (12, 7)	37 (8,6)	40 (13,4)
Menn	40 (9,4)	26 (11,0)	35 (9,7)	44 (7,8)	43 (10,9)

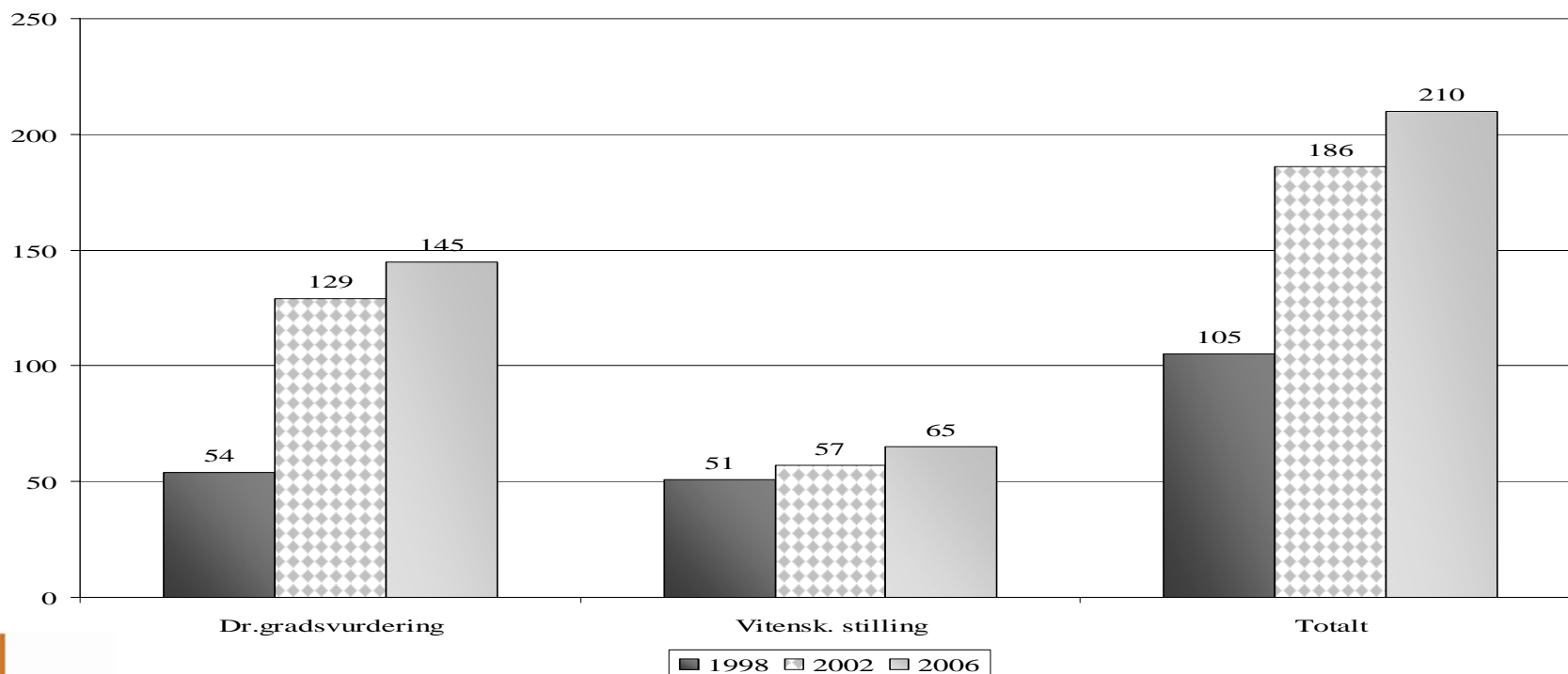
Bruk av tid på bedømmelse av søkere til vitenskapelige stillinger

- Tabellen viser andelene kvinnelige og mannlige professorer og førsteamanuenser som hadde sittet i bedømmelseskomiteer for vurdering av søkere til vitenskapelige stillinger i 2000.
- Tallene i parentes viser gjennomsnittlig antall timer brukt på disse vervene i 2000.
- Innenfor alle fagområder har en noe større andel av kvinnene enn av mennene hatt slike verv.
- Kvinnene har også oppgitt å bruke mer tid på slike oppgaver.

	Alle	HF	SV	Mat-Nat	Medisin
Kvinner	44 (9,2)	32 (14,1)	51 (9,6)	47 (6,1)	48 (7,1)
Menn	42 (7,4)	31 (11,5)	47 (9,0)	43 (5,7)	43 (5,8)

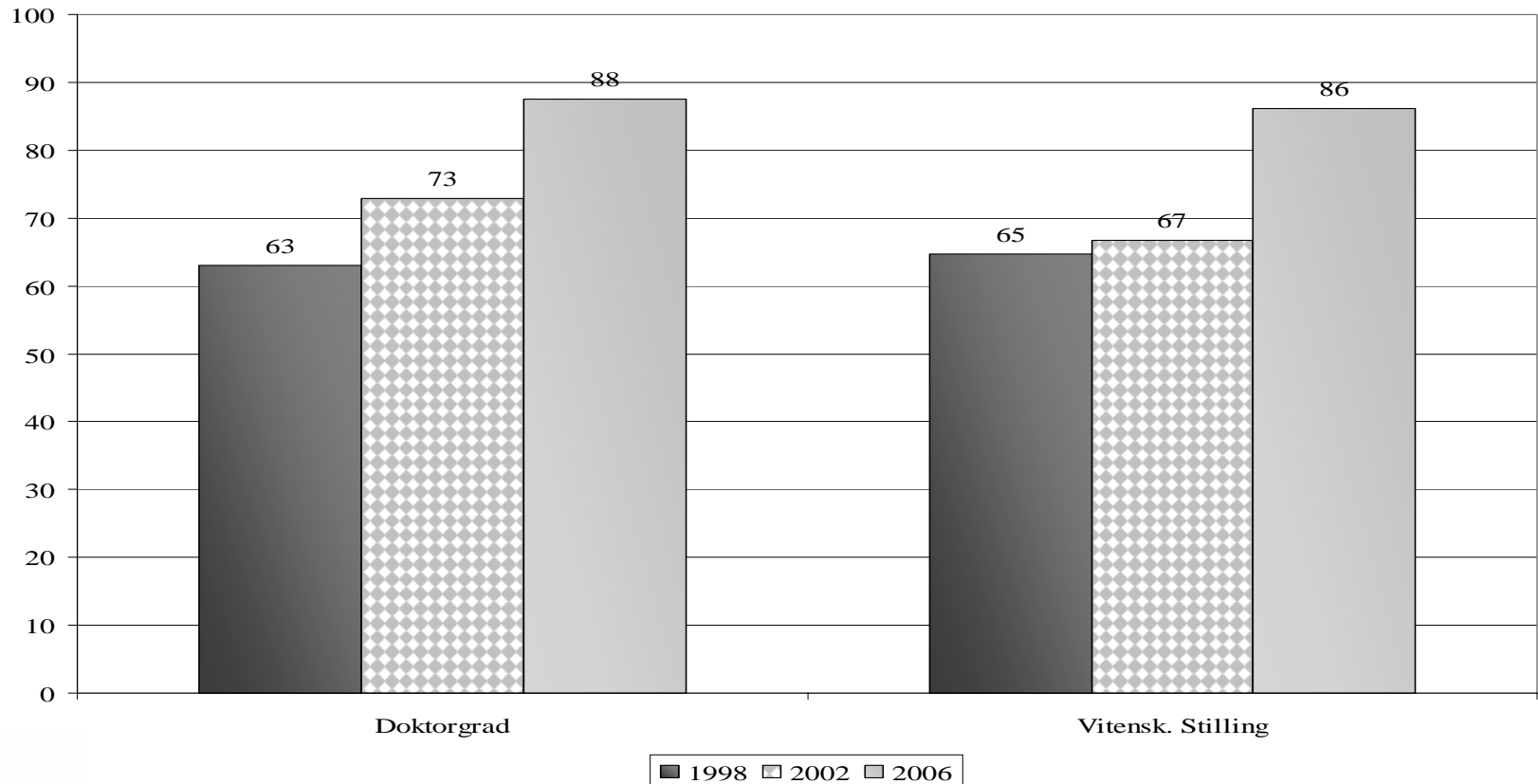
Økning i antall bedømmelseskomiteer

- Figuren viser antall doktorgradsvurderinger og bedømmelser av søknader til vitenskapelige stillinger i 1998, 2002 og 2006 ved fire fakulteter og en høyskoleavdeling.
- Det har vært en økning i antallet slike typer komiteer ved de fem enhetene vi har undersøkt.

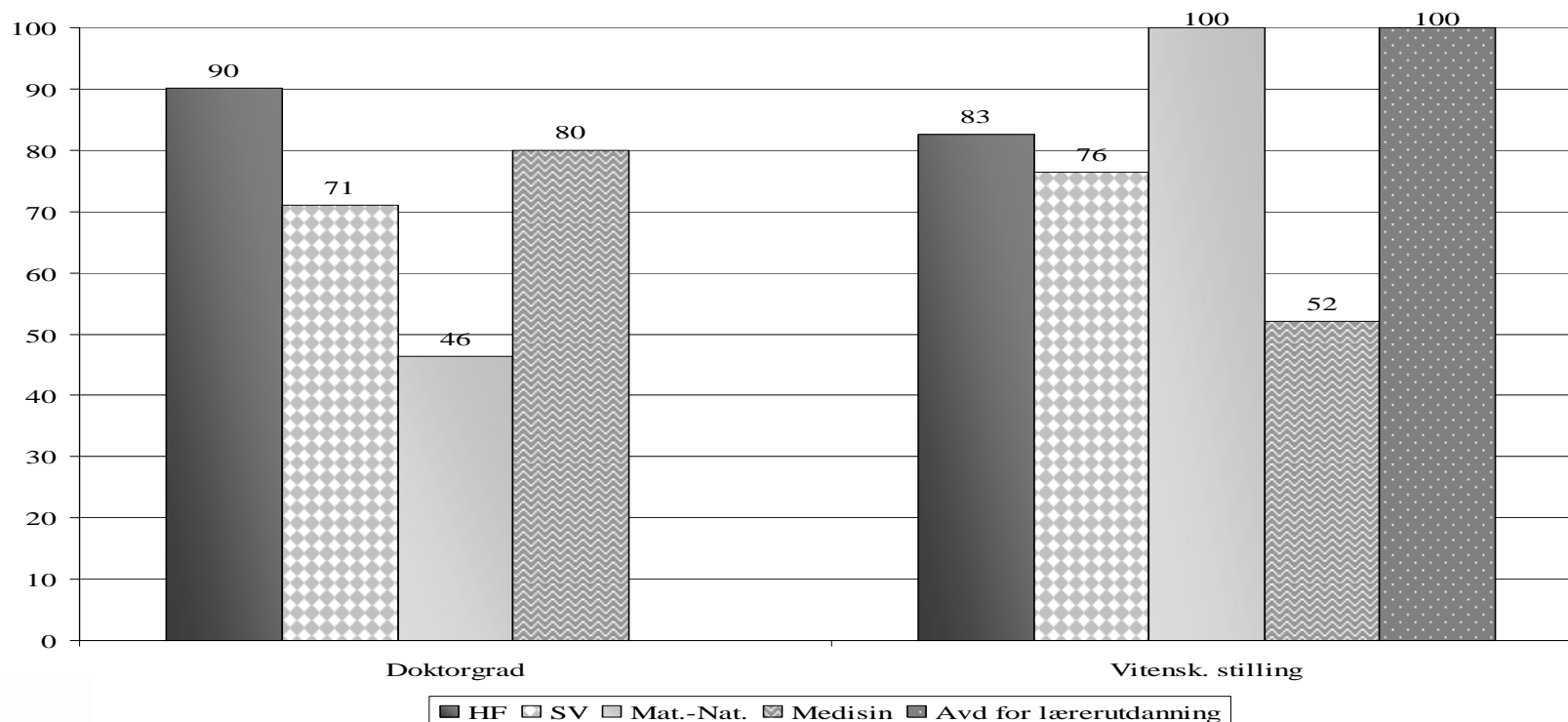
Kvinnerepresentasjon

- Det har også vært en økning i andel bedømmelseskomiteer med kvinnerepresentasjon fra 1998 til 2006 ved de fem enhetene
- I 2006 hadde til sammen nærmere 90 prosent av komiteene ett eller flere kvinnelige medlemmer.

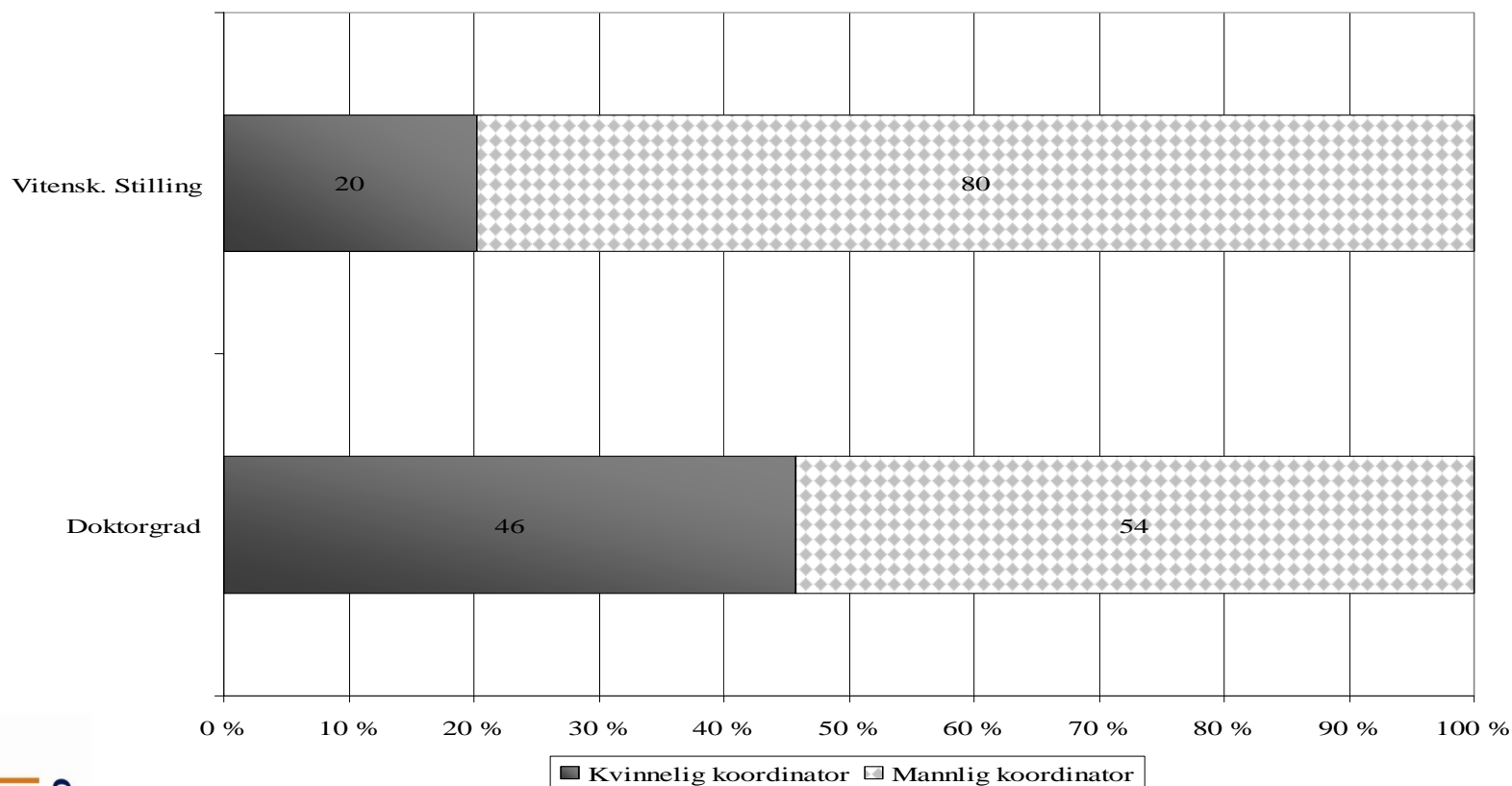
Kvinnerepresentasjon på de ulike fakultetene

- Figuren viser noen forskjeller mellom fakultetene i andelene komiteer med kvinnerepresentasjon.
- Tallene bør betraktes med en viss forsiktighet pga at enkelte fakulteter har hatt relativt få vurderinger av doktoravhandlinger og av søkere til vitenskapelige stillinger.

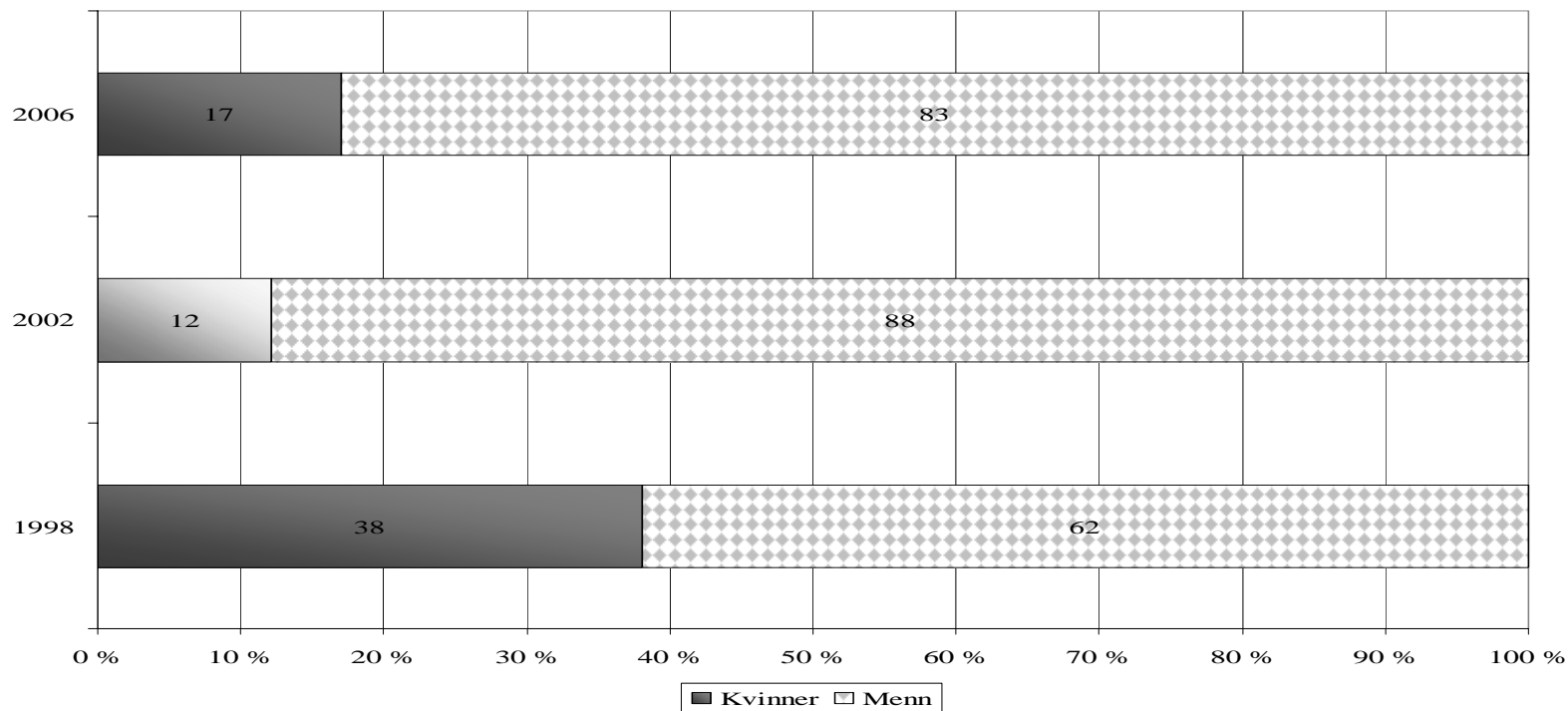
Koordineringsansvar

- Figuren viser at i komiteene fra 1998, 2002 og 2006 hadde kvinner sjeldnere enn menn hatt rollen som koordinator for bedømmelseskomiteene ved de fem fakultetene.
- Særlig når det gjelder vurdering av søkere til vitenskapelige stillinger hadde kvinner sjeldnere hatt slikt ansvar.

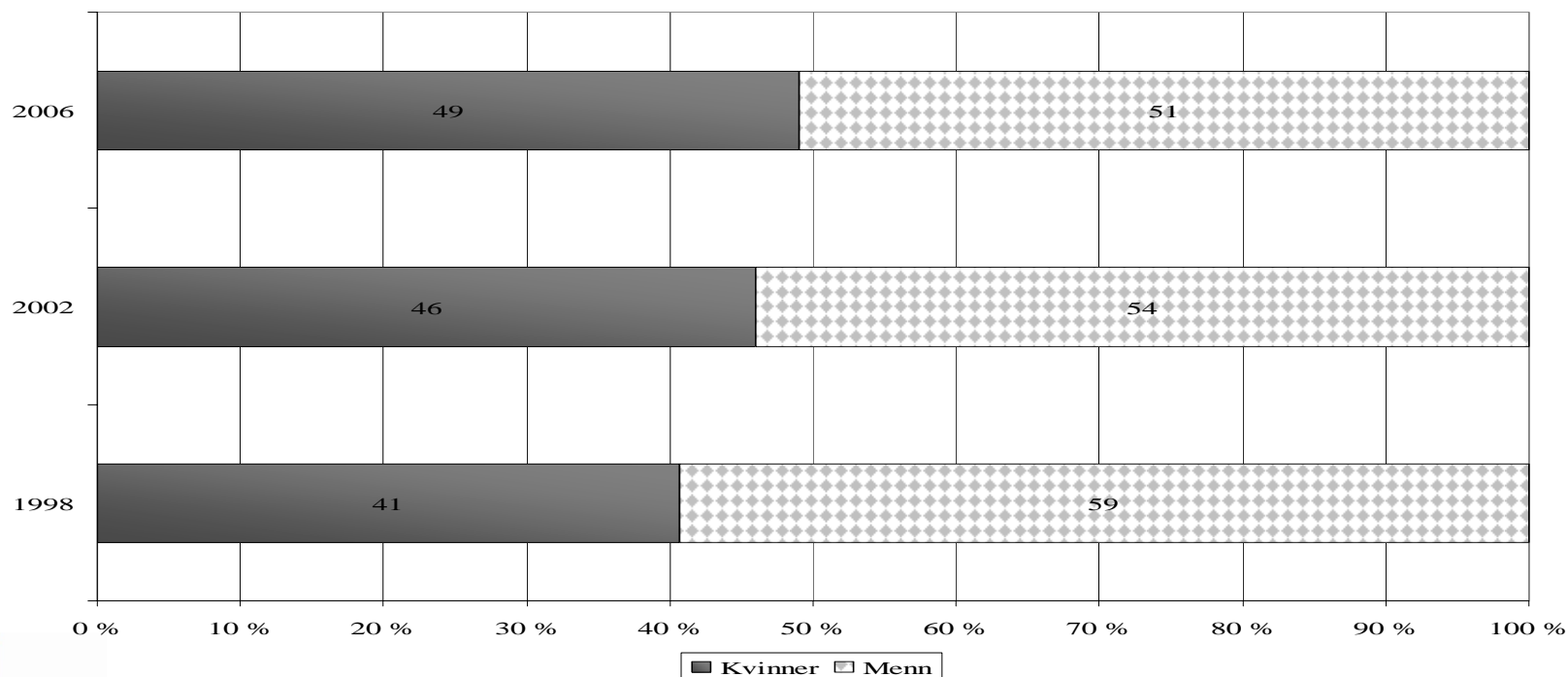
Koordineringsansvar – vitenskapelige stillinger

- Figuren nedenfor viser at det har vært en nedgang fra 1998 til 2006 i andelen bedømmelseskomiteer med kvinnelig koordinator.

Koordineringsansvar - doktoravhandlinger

- Figuren viser også at kvinnene sjeldnere enn mennene har hatt rollen som koordinator når det gjelder vurdering av doktorgrader.
- Her ser man imidlertid en svak økning fra 1998 til 2006 i andelen slike komiteer som har hatt kvinnelig koordinator.
- I 2006 fordelte dette seg nokså likt mellom kvinner og menn ved de fire fakultetene.

Oppsummering kvantitative undersøkelser

- Kvinner brukte mer tid på bedømmelsesarbeid i 2000 enn sine mannlige kollegaer
- Økning i andel komiteer med kvinnerepresentasjon ved de fem enhetene fra 1998 til 2006.
- Lite sannsynlig at kvinner bruker mer tid på bedømmelsesarbeid pga at de oftere har rollen som koordinator
- At kvinner bruker mer tid på bedømmelsesarbeid kan skyldes at de bruker *lengre* tid på slike oppgaver enn sine mannlige kollegaer.
- Alternativt kan det tenkes at kvinner bruker mer tid fordi de påtar seg *flere* slike oppgaver enn det menn gjør.

Kvalitativ undersøkelse

- Intervjuer med vitenskapelige ansatte som har påtatt seg bedømmingsoppgaver i forbindelse med doktorgrader eller ansettelser.

- Formålet med intervjuundersøkelsen var å undersøke
 - Omfanget av bedømmelsesoppgaver for en mindre gruppe vitenskapelige ansatte, både menn og kvinner
 - I hvilken grad vitenskapelige ansatte opplever at bedømmings- og ansettelesoppgaver er en arbeidsbelastning
 - Hvordan arbeidet utføres og holdninger til slike arbeidsoppgaver
 - Holdninger til at begge kjønn skal være representert
 - Erfaringer med eventuelle kompensasjonsordninger

Informantene og deres arbeidsliv

- Både menn og kvinner er intervjuet i hvert fagmiljø. 16 av informantene er professorer, 3 førsteamanuenser og 1 forsker
- Informantene rapporterer om at de opplever en generell høy arbeidsbelastning (40-50 timer +) og at arbeid ofte utføres på kvelder, helger og ferier
- 17 av 20 informanter uttrykker misnøye med fordelingen mellom arbeidsoppgaver og mener at de har for lite tid eller for lite sammenhengende tid til forskning
- De fleste respondentene framhever også at verv, komiteer, bedømmingsoppgaver osv alltid spiser av egen forskningstid og aldri av undervisningstiden.

Omfang av bedømmingsoppgaver

- Når det gjelder omfang av bedømmingsarbeid er det betydelige forskjeller mellom fagmiljøene og del dels også mye mellom kjønnene i enkelte av fagmiljøene.
 - Medisinsk Fakultet ved UiO ser ut til å være i en spesiell stilling, hvor omfanget av bedømmingsoppgaver er høyere enn ved de andre fagmiljøene vi har undersøkt (3-8 i året).
 - Ved de andre fagmiljøene oppgir respondentene at det er vanlig med 1-2 slike oppdrag i året.
 - Ved Medisinsk fakultet og Humanistisk fakultet oppgir alle de kvinnelige informantene at de synes de blir forespurt for ofte
 - Ved alle fagmiljøer bortsett fra Medisinsk fakultet ved UiO opplever ikke informantene et stort press på slike oppgaver, og omfanget av bedømmelsesoppgaver oppleves ikke som et problem.
 - Men de aller fleste respondentene har opplevd å si nei til å delta i bedømmingskomiteer

Tidsbruk på bedømmingsarbeid

- Det ser ikke ut til at de er noen store forskjeller verken mellom fagmiljøer eller kjønn når det gjelder tidsbruk på bedømmingsoppgaver, det er heller omfanget som varierer.
 - Vanskelig å estimere hvor mye tid som går med på bedømmingsarbeid, fordi arbeidet er så oppstykket men at de bruker mye av sin arbeidstid på dette.
 - Hovedinntrykket fra intervjuene er at en doktorgradsvurdering tar en til to arbeidsuker inkludert disputas og sosiale arrangementer i forbindelse med disputasen. Arbeidet avhenger av komitérolle – og mest tid går med til å være 1/2 opponent og minst tid går med til å være komiteens administrator.
 - Når det gjelder stillingskomiteer avhenger tidsbruk av antall søkere, type stilling og hvordan arbeidet er organisert. Komiteleder er mest tidkrevende.

Kvinnerepresentasjon = økt arbeidsbelastning?

■ Belastningen er skjevt fordelt

- Når det gjelder om kravet til kvinnedeltagelse fører til merbelastning for de kvinnelige ansatte er holdningene delte, som henger sammen med hvor stor press det er på slike oppgaver i ulike miljøer.
- De kvinnelige informantene deler oppfatningen om at komitéarbeid er en større belastning for kvinner enn for menn.
- De mannlige informantene sier at innenfor miljøer med få kvinner på toppstillingsnivå er bedømmelsesarbeid er en større belastning for kvinner enn for menn.
- På enkelte fagområder er det lav andel menn, slik at noen ganger kan kravet om at begge kjønn skal være representert være et problem for mennene også.

Erfaringer og holdninger til bedømmingsarbeid

- Informantene vurderer bedømmingsoppgaver positivt
 - Doktorgradsvurderinger sees av de aller fleste respondentene på som en faglig interessant og lærerik jobb.
 - Vurderinger av søkere til stillinger oppleves av mange som mindre faglig interessant, men noen framhever det fagpolitiske i å delta i slike komiteer
 - Komitéarbeid kan også gi muligheter for nettverksbygging, kontakt med forskere fra andre institusjoner og muligheter for samarbeid.
 - De kvinnelige informantene påpeker at det gir anerkjennelse å bli forspurt.
 - Når det gjelder negative sider er det først og fremst tiden det tar som ses på som problematisk – dels fordi det "tar tid" fra forskningstiden og dels fordi arbeidet ofte utføres på ukurante tidspunkt og ofte utenfor vanlig arbeidstid.

Holdninger til kvinnerepresentasjon i ansettelses- og bedømmingskomiteer

- Viktig i stillingskomiteer – ikke så viktig for doktorgradskomiteer?
 - Informantene støtter dette som et generelt prinsipp og sier at dette er så innarbeidet at man ikke stiller spørsmål ved det.
 - Men samtidig er det mange som spør seg hvor viktig det i realiteten er å ha begge kjønn i alle komiteer. Dette gjelder særlig for vurderinger av doktorgrader
 - De aller fleste kvinnene som er intervjuet framhever at det er viktig at kvinner er representert i stillingskomiteer og andre komiteer hvor det handler om å prioritere søkere/søknader (som søknader om forskningsmidler).
 - Flere av dem mener at personer som er opptatt av likestilling til dels prioriterer annerledes og vektlegger andre ting enn tradisjonelle kriterier, som for eksempel originalitet, målrettethet, etc. når de vurderer ulike søkere.

Kompensasjonsordninger

■ Eksisterende ordninger

- Ved to av de undersøkte enhetene har man innført arbeidstidsregnskap hvor tid på interne bedømmingsoppgaver fører til avkortning i undervisningsplikten
- Informantene ved de andre enhetene har ikke opplevd å få noen kompensasjon for interne oppdrag

■ Ønskede ordninger

- Honorar eller fritak for undervisning sees på som de viktigste kompensasjonsordningene
- De fleste anser komitéarbeid som en viktig del av jobben, og at det heller kunne vært andre administrative arbeidsoppgaver man kunne fått kompensasjon for enn bedømmelsesarbeid.

Oppsummering kvalitativ undersøkelse

- Omfanget av komitéoppgaver i forbindelse med vurdering av doktorgrader og søkere til faste vitenskapelige stillinger varierer mye
- Ved noen fagmiljøer opplever kvinner at de for ofte blir spurt om å ta slike verv og alle har opplevd å si nei
- De kvinnelige informantene mener at de har en større belastning enn mannlige ansatte, spesielt i fagmiljøer hvor det er et stort omfang og det er få kvinner i toppstillinger (medisin, tekniske fag)
- Tidsbruk i komiteer avhenger av komitérolle, organisering av oppgaver og type komité – ikke kjønn
- Bedømmingsoppgaver vurderes hovedsakelig positivt, og sees som lærerikt og faglig interessant
- Holdninger til kravet om kvinnerepresentasjon er delte. De kvinnelige informantene mener at det er veldig viktig i stillingskomiteer
- De fleste informantene opplever ikke å få noen (reell) kompensasjon for bedømmingsoppgaver

Konklusjoner

- Kvinner rapporterer å bruke mer tid på bedømmelsesarbeid enn menn
- Kvinneandelen i komiteer har økt fra 1998 til 2006 og nær i 90 % av komiteene er begge kjønn representert
- Kvinner rapporterer ikke at de bruker mer tid når de jobber med vurderingsoppgaver, men kvinner i toppstillinger i alle fag opplever at de har et stort omfang av komitéoppgaver (og mer enn sine mannlige kollegaer)
- Men omfang er skjevt fordelt på fagmiljøer, så det er særlig kvinner i toppstillinger i miljøer med stort omfang av vurderingsoppgaver som blir utsatt
- Holdningene til slike oppgaver er positive og man ønsker ikke å fritas, men de fleste ønsker bedre kompensasjonsordninger

-
- Forskningsrapport fra prosjektet kan lastes ned fra www.nifustep.no etter 01.11.08

- Takk for oppmerksomheten!